

Simone de Beauvoir

STAROST II: BITI V SVETU

Opro, 2020

STAROST SE ODIGRAVA TAKO NA OSEBNEM KOT NA DRUŽBENEM ODRU

Starost je monumentalno filozofsko delo, je nekoč dejal Levinas, z njim pisateljica Simone de Beauvoir ponuja v branje zapis s področja etnografije, zgodovine, književnosti in filozofije;¹ zapis, ki ga je treba brati objektivno in subjektivno hkrati, zapis, s katerim želi de Beauvoir razbiti tišino, ki obdaja starost.² Delo je hkrati deskriptivno in normativno, torej politično. Je delo o barbarizmu, o »škandalozni situaciji starih v družbi«, kot pravi.

V prvem delu *Starosti* – eno redkih del, ki je bilo okrog leta 1970 posvečeno preučevanju tabuiziranih tem staranja in starosti – se avtorica posveti družbenim okoliščinam staranja skozi zgodovino, v drugem delu, ki se zdaj razgrinja bralcu, pa prevladata njeno opazovanje starosti in popis subjektivnih občutkov v starosti, ki jih budi to obdobje življenja.³ Starost ni monolitna. Starosti je veliko. Tako Simone de Beauvoir nakaže, kar že dolgo vemo. Starost se odigrava hkrati na osebni in družbeni ter politični odru.⁴ Slednje občutimo tudi v času zdajšnje zdravstvene krize, skozi katero plujemo.

Na determinanten vpliv socialnega okolja na potek starosti v tem eseju, kot ga sama imenuje, opozarja Simone de Beauvoir. Doživljanje starosti je sicer osebno, pogojeno s celoto življenja, naravnano na starost že od ranega otroštva, a odvisno je tudi od družbenega konteksta, ki vpliva na to, kako in kako dolgo se nekdo spoprijema z nastajajočim »novim svetom«, svetom, za katerega v starosti slutiti, da ni več njegov. Da to ni več njihov svet, nekatere celo veseli, »saj so tako končno osvobojeni obvez, odgovornosti in pričakovanj«, zapiše de Beauvoir.

Pisateljica se posluži opisov starosti zgolj izjemnih ljudi, pisateljev, ustvarjalcev, državnikov, ki jih njihova dela transcendirajo, a jih, ne glede na vse, mlajši ne vabijo več

1 Simone de Beauvoir se loteva obsežnih filozofskih tem, kot so biti star objektivno in biti star subjektivno, biti sam svoj za druge, filozofija telesa, vprašanje filozofije časa.

2 O ženskah, otrocih, odrasčajočih je napisano marsikaj. O starih ne. In vendar bi bilo dovolj poslušati njihov glas, da bi ugotovili, da je njihov glas »glas človeka«.

3 Filozofija, denimo, »je pomagala umreti«, kot je dejal Montaigne, ni pa pomagala živeti v starosti.

4 Izkušnje starosti so različne. Starost ni enaka za bogate in revne, za zdrave ali bolne. Izkušnja starosti je subjektivna.

k sodelovanju, še več, iskreno in tudi srdito se z njimi ne strinjajo. Jih pa družbeno vidni starci tudi izzivajo s svojim konservativnim videnjem in delovanjem, z vztrajanjem pri preteklosti, pri preteklih načinih mišljenja, reševanja vprašanj, tudi preteklih načinih upora. Ne glede na vse so starci zmeraj konservativni. Njihova dela sicer za mlade in prihodnje rodove ostajajo sporočilna, lahko navdušujejo množice, budijo čustva, celo misel jim je lahko vse jasnejša (Victor Hugo o sebi), pisanje jim gre zlahka od rok, a telo zgublja moč – nemoč njihovega telesa pa daje nosilcem družbene moči legitimno premoč nad njimi. *Starost je v družbenem pogledu vprašanje razmerij moči*, bi lahko rekli.

Še več, »leta jemljejo (tudi) voljo, da bi se izobraževali«, da bi po Sokratovo nabirali znanje zaradi znanja samega iz intrinzične, primarne motiviranosti za učenje. Odsotnost možnosti uporabe znanja pa ... ubija voljo ... Empirična spoznanja danes na srečo kažejo tudi drugačno, svetlejšo sliko starosti od opisane.

Z nekaterimi trditvami, četudi so dokaj temačne, se lahko strinjamo, jim lahko verjameмо. Tako je pomembno, da obstajajo strukture, kot so univerza za tretje življenjsko obdobje, dnevni centri dejavnosti starejših, skupine za vzgojo lokalnih voditeljev, ki gradijo mostove med pridobljenim znanjem in njegovo uporabo. Teh nekoč, v času Simone de Beauvoir, ni bilo veliko in njihova vloga ni bila z družbeno angažiranim znanjem in družbeno angažirano kulturo starejše narediti vidne, slišane in delujoče v družbenem prostoru. Današnja starost lahko potrka na različne, tudi manj zaprte duri.

V sedmem poglavju Starosti II nastopajo pesniki, pisatelji, voditelji, zvečine francoski, nemški, angleški, s svojimi zapisi o preteklosti in sedanjosti, o poznejših letih življenja. Njihovi zapisi služijo Simone de Beauvoir kot ilustracija občutkov starega človeka do življenja in do smrti. Ti občutki imajo skupen imenovalc: žalost, strah, dolgčas. V starosti je malo novega, preveča jo občutek »déjà-vu«.

De Beauvoir se loti tudi vprašanja smrti. Strah pred smrtjo nas varuje in ohranja pri življenju. Tudi v starosti imata strah pred smrtjo in obsedenost s smrtjo zaščitniško vlogo.

»Trmasto vztrajanje pri preteklem prekine vez s sedanjostjo,« trdi de Beauvoir, ko piše o sicer izjemno plodnem, delovnem in učinkovitem državniku Clemenceauju, in dodaja, da so novi trenutki zgodovine sedanjost in da novi trenutki zahtevajo nove ljudi.

Pa vendar v šestem poglavju Simone de Beauvoir spregovori tudi o nekaterih izjemah med ustvarjalci, o glasbenikih, ki včasih svoja najboljša dela napišejo šele v starosti, kajti skozi življenje vse preveč zaupajo tehnikam in si šele v zrelih letih drznejo stopiti na plovito lastno pot.

V petem poglavju de Beauvoir načne vprašanje starosti v zakonskem paru, pri tem pa navede primer Tolstoja in žene Sonje. Zaključí, da je starost lahko vir neravnovesja v zakonu, tudi med tistimi, ki so bili dotlej videti složni.

Starost II je branje, ki ga priporočamo preučevalcem literarne zgodovine, umetnosti, glasbe, zgodovine, psihologije, geragogike, francistom in drugim. Priporočamo ga prav

posebej izobraževalcem starejših odraslih. Bolje bodo razumeli svoje starejše študente in lažje jim bodo pomagali pridobiti vpogled vase.

Čas pred petdesetimi leti, ko je *Starost* nastajala, je močno navzoč v obeh delih knjige, odslikava literarne in umetnostne izrazito urbane vrednote in antivrednote tistega obdobja. Bralec dobi vpogled v intimne misli velikih ustvarjalcev, ki navajajo na preučevanje sodobnosti. Se je sploh kaj spremenilo?

Dušana Findeisen